

5.7.2010

Sisäasiainministeriö

PL 26
00023 Valtioneuvosto

SISÄASIAINMINISTERIÖ

10.08.2010

INRIKESMINISTERIET

Lausuntopyyntö SM024:00/2009

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen uudistamiseksi

Sisäministeriön maahanmuutto-osasto on valmistellut hallituksen esityksen eduskunnalle kotouttamislain uudistamiseksi. Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry on ollut mukana kotouttamislain kokonaisuudistushankkeen taustaryhmässä ja on pitänyt muut palkansaajakeskusjärjestöt informoituina työryhmän työskentelystä. Lainvalmistelutyö oli mielestämme perusteellista ja kattavaa. On tärkeää, että jatkossa kaikilla työmarkkinakeskusjärjestöillä on mahdollisuus osallistua tämän tyyppisten lakiesitysten valmisteluun.

Uuden kotouttamislakiesityksen yleisperustelut ovat laajat ja kattavat. Niissä on käsitelty kotouttamisen ja kotoutumisen nykytilaa, hyviä käytäntöjä ja ongelmakohtia monipuolisesti. Erityisen paljon on annettu painoa pakolaisten ja turvapaikan saaneiden henkilöiden aseman ja tilanteen kuvaamiseen. Kiintiöpakolaisten ja turvapaikan saaneiden neuvontaan ja palveluihin on varauduttu kohtuullisen hyvin, mikä myös näkyy esityksestä.

Palkansaajakeskusjärjestöt SAK ja STTK sekä Palvelualojen ammattiliitto PAM ry pitävät esityksen ongelmana sitä, että työperusteista maahanmuuttoa on käsitelty hyvin vähän pohdittaessa nykytilaa ja tulevaisuutta. Työperusteisen maahanmuuton ennustetaan lisääntyvät lähivuosina huomattavasti. Työn perusteella Suomeen tulevien palveluihin kuten alkuvaiheen neuvontaan, kielikoulutukseen ja muuhun koulutukseen, erityisesti täydennyskoulutukseen, tutkintojen vastaavuuden tunnustamiseen jne. tulee kiinnittää lakiesityksessä paljon enemmän huomiota ja näihin toimintoihin tulee ohjata selkeästi enemmän resursseja: rahaa ja viranomaisten työaikaa. Työ- ja muussa elämässä tarvittavien valmiuksien, erityisesti hyvän suomen/ruotsin kielen taidon hankkiminen on edellytys työllistymiselle ja työelämässä menestymiselle. Maahanmuuttajille, kuten muillekin ihmisille, on tärkeää pystyä ansaitsemaan oma ja perheensä elanto. Työnteko on paras kotoutumisen väline.

5.7.2010

SAK, STTK ja PAM kiinnittävät huomiota erityisesti seuraaviin asioihin:

Soveltamisala ja perustieto

Uudessa kotouttamislakiesityksessä on lain soveltamisalaa laajennettu koskemaan periaatteessa kaikkia niitä maahanmuuttajia, jotka aikovat olla Suomessa yli vuoden. Kaikille on tarkoitus antaa perustietoa suomalaisesta yhteiskunnasta kirjallisesti tai pyydettyä suullisesti. Pidämme hyvin tärkeänä, että tämä tieto annetaan kaikille maahanmuuttajille. Annettavan tiedon sisältöön pitää kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota.

Työperusteisen maahanmuuton lisääntyessä tieto työelämästä ja työntekijän oikeuksista ja velvollisuuksista on tulijoille tärkeää. On maita, joissa ei ole samantyyppisiä työntekijäjärjestöjä kuin Suomessa. Pidämme tärkeänä, että tulijat saavat oikeaa tietoa järjestöjen olemassaolosta ja niiden toiminnasta työpaikoilla. Näin voidaan osaltaan estää harmaiden työmarkkinoiden syntymistä ja maahanmuuttajien hyväksikäyttöä työelämässä. Oleellista on myös se, miten ja missä muodossa perustieto jaetaan. Kaikkien tulijoiden pitää voida ymmärtää jaetun tiedon sisältö. Maahanmuuttajien alkuvaiheen perehdytys työelämään työpaikoilla, myös luottamismiesten välityksellä, täydentää yleistä yhteiskunnallista ja muuta tietoa. Suomalaisissa ammattiliitoissa on tällä hetkellä jo yli 20 000 maahanmuuttajajäsentä. Ammattiliittoihin kuuluminen on vähentänyt maahanmuuttajien hyväksikäyttöä työpaikoilla.

Alkukartoitus, kotoutumissuunnitelma

Lakiesityksen mukaan maahanmuuttajalla on oikeus pyytää alkukartoitusta yhden vuoden kuluessa oleskeluluvan myöntämisestä, oleskeluoikeuden rekisteröinnistä tai oleskelulupakortin myöntämisestä. Alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma ovat tärkeitä välineitä, jotta maahanmuuttajat saavat tarvitsemaansa koulutusta ja kotoutumistukea. On oletettavaa, etteivät kaikki maahanmuuttajat osaa pyytää alkukartoitusta, varsinkaan kun perustietopaketti tuskin käännetään kaikille kielille. Tieto mahdollisuudesta alkukartoitukseen ja toimenpiteen tuomiin oikeuksiin tulee saattaa kaikkien uusien maahanmuuttajien tietoon ja pääsy alkukartoitukseen on taattava jokaiselle siihen oikeutetulle henkilölle. Alkukartoitus tulee järjestää kaikille maahanmuuttajille automaattisesti. Työn perusteella maahan muuttavat ulkomaalaiset jäävät muussa tapauksessa käytännössä perustietopakettia lukuun ottamatta muiden kotouttamislain tarjoamien toimenpiteiden ulkopuolelle.

Kotoutumissuunnitelma tehdään lakiesityksen mukaan vain, jos viranomaiset katsovat sen alkukartoituksen perusteella tarpeelliseksi. Kotoutumissuunnitelman keskeinen osa on kielikoulutus. Lähes kaikki maahanmuuttajat tarvitsevat suomen tai ruotsin kielen opetusta, myös ne, jotka menevät suoraan työelämään. Kaikille maahanmuuttajille tulisi olla tarjolla heidän taitojaan ja tarpeitaan vastaavaa kielikoulutusta. Tällä hetkellä kielikoulutus ei ole tehokasta, eikä sitä ole riittävästi saatavilla eri kielitaitotasolla. Pulaa on resursseista, mutta koulutusta ei ole myöskään pystytty organisoimaan maahanmuuttajien tarpeet huomioiden.

5.7.2010

Lakiesityksen mukaan kielikoulutuksen tavoitteena on saavuttaa keskimäärin taso B1.1. Lain tulkinnaksi ei saisi tulla se, että käytännössä B1.1. on myös maksimitaso, jolle koulutusta voi saada kotouttamislain puitteissa. Maahanmuuttajalla pitää olla mahdollisuus saavuttaa kotouttamiskoulutuksessa korkeampikin suomen/ruotsin kielitaidon taso, sillä B1.1.-taso ei riitä kaikissa ammateissa kielitaidoksi, jolla maahanmuuttaja työllistyy. Maahanmuuttajien kotoutuminen ei onnistu, elleivät he osaa maan kieliä. Siksi kielikoulutuksen määrään, tasoon ja saatavuuteen pitää kiinnittää lakiesitystä paljon enemmän huomiota. Lakiesityksessä ei ole esitetty, miten maahanmuuttajien kielikoulutus rahoitetaan. Katsomme, että työnantajien tulee osallistua suoraan työelämään tulevien maahanmuuttajien kielikoulutuksen rahoittamiseen.

Viranomaisten yhteistyö paikallisella tasolla kotouttamisessa

Kotouttamisen ja kotoutumisen onnistuminen edellyttää saumatonta yhteistyötä erityisesti paikallisella tasolla eri viranomaisten välillä. Jo lakia valmistellessa tulee huolehtia siitä, että tämä yhteistyö sujuu kitkatta lakia täytäntöön pantaessa. Maahanmuuttajat eivät saa jäädä väliinputoajiksi siitäkään huolimatta, että kunta ja työvoimatoimisto eivät kykenisi päättämään kumman vastuulle maahanmuuttajan kotouttamistoimet kuuluvat. Tällä hetkellä lakiluonnos mahdollistaa tällaisen tilanteen. Siinä ei esitetä selkeitä vastuunjakoja kuntien ja työvoimatoimistojen välille.

Lakiesityksen mukaan kunta voi asettaa yhteistyössä paikallisten työmarkkina-, yrittäjä- sekä kansalaisjärjestöjen kanssa yhteisen paikallistason neuvottelukunnan. Pidämme tärkeänä, että paikallisella tasolla kunta sekä työ- ja elinkeinotoimistot ja muut kotouttamisesta vastaavat elimet tekevät yhteistyötä paikallisten toimijoiden, kuten työmarkkinajärjestöjen kanssa.

Yhteistyötä pitää tehdä myös alueellisesti viranomaisten ja muiden toimijoiden välillä. Tässä työssä on elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä aluehallintovirastojen koordinoiva työ tärkeää. Lakiesityksessä ehdotettu alueellinen maahanmuuttoasiain toimikunta on tärkeä tätä työtä tehdessä. Työmarkkinajärjestöjen tulee olla mukana näiden toimikuntien työssä.

Paikallisella tasolla ja paikalliselle tasolle on varattava lisää resursseja: rahaa, työvoimaa ja viranomaisten työaikaa kotouttamisen onnistumiseksi maahanmuuttajamäärien kasvaessa.

Yhdenvertaisuuden kannalta on tärkeää, että kaikille kansalaisille tarkoitetut normaalit palvelut organisoidaan siten, että ne palvelevat myös maahanmuuttajien tarpeita.

5.7.2010

Valtion kotouttamispolitiikka

Lakiesityksessä on eritelty eri ministeriöiden tehtävät ja vastuut kotouttamisen suunnittelussa, toteuttamisessa ja seurannassa. Tätä pidämme hyvänä asiana. Myös eri ministeriöiden resurssien käyttö tulee suunnitella yhteistyössä. Tulevaisuudessa on syytä varautua kotouttamiseen liittyvien rahallistenkin resurssien huomattavaan kasvattamiseen maahanmuuttajamäärien lisääntyessä.

Lakiesityksestä puuttuu esitys keskeisten työmarkkinajärjestöjen osallistumisesta kotouttamisen edistämiseen valtakunnan tasolla. Työmarkkinajärjestöillä on tärkeä tehtävä maahanmuuttajien työllistymisen edistämisessä sekä myönteisten maahanmuuttaja-asenteiden muodostamisessa. Pidämme tarpeellisena, että yhteistyö ministeriöiden ja keskeisten työmarkkinajärjestöjen välillä kirjataan uuteen lakiin.

Osallisena Suomessa -kokeilu

Kotouttamiskoulutuksessa on paljon pullonkauloja ja ongelmia, joihin on hyvä etsiä ratkaisuja. Osallisena Suomessa -kokeilulla on tarkoitus löytää uusia muotoja kotouttamiskoulutuksen kehittämiseksi, mikä on positiivinen asia. Kokeilulaki olisi voimassa kaksi vuotta. Epäilemme, pystytäänkö siinä ajassa tehokkaasti kokeilemaan aivan uusia koulutusmuotoja. Kokeilun kustannukset ovat mielestämme kalliita ja saattavat viedä resursseja muulta kotoutumiselta. Uusia keinoja pitää voida kokeilla ilman byrokratian asettamia esteitä, mutta niihin pitää saada rahoitus kokonaisuudessaan niin, ettei muu toiminta kärsi. Pitää myös huolehtia siitä, ettei kokeiluun osallistuvien maahanmuuttajien koulutus jää kesken kokeilun loputtua. Lakiesityksen perusteluissa mainitaan, että Osallisena Suomessa – kokeiluun osallistuisi neljäsataa maahanmuuttajaa. Tämä on aika pieni määrä verrattuna suunniteltuihin kuluihin.

Lopuksi

Pidämme tärkeänä, että kotouttamislakia uudistetaan siten, että kaikki maahanmuuttajat pääsevät osallisiksi kaikista tarvitsemistaan kotouttamistoimenpiteistä.

5.7.2010

Järjestöt toteavat tässä yhteydessä, ettei Suomi ole vielä ratifioinut siirtotyöläisten ja heidän perheenjäsentensä oikeuksien suojelua koskevaa YK:n yleissopimusta. Myös kansainvälisen työjärjestö ILO:n muuttavia työntekijöitä koskeva sopimus nro 97 sekä siirtolaisuuteen liittyviä väärinkäytöksiä sekä ulkomaalaisten työntekijöiden yhtäläisiä mahdollisuuksia ja yhtäläisen kohtelun edistämistä koskeva sopimus nro 143 tulisi ratifioida pikaisesti.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry

